

Mõtteid valguses

Estonia teatris etendusid M. Raveli "Daphnis ja Chloé" (koreograaf Mai Murdmaa) ja G. Bizet–R. Štšedrini "Carmen" (koreograaf Jurijus Smoriginas Leedust). Mõlemale balletile tegi valguskujunduse Lloyd Sobel USA–st.

Eestis on valguskujundus noor kunst ja alles viimastel aastatel on sellele hakatud rohkem tähelepanu pöörama. Millist rolli mängib teie arvates valgus lavastuses?

Valguskujundus on lavastuse täisväärtuslik osa, võrdselt oluline lavakujunduse, kostüümide ja lavastuse kõigi teiste komponentidega.

Kuidas algas teie valguskunstnikutee?

Võib öelda, et sattusin sellele alale juhuslikult. Pärast kaheaastasi psühholoogiaõpinguid ülikoolis hakkasin tööle crakoolis eksperimentaalklassiga, kus ühes suures ruumis olid koos 60 10–aastast last ja 6 õpetajat. Õppisime tundma elu põhiväärtusi erinevate meetodite abil – mängisime, joonistasime, liikusime jne. Töö õpetajana 12 aasta jooksul pakkus mulle suurt naudingut ja sealt sain kaasa ühe väga vajaliku oskuse selgitada ühte ja sama asja mitut moodi. Igal aastal tegime lastega ka ühe näidendi. Üks õpetaja lavastas, teine mõtles liikumise jne. Keegi pidi valgustusega tegelema ja minule jäi see roll. Sealt leidiski minu üks lapsevanem, kes töötas teatris, ning kutsus uuslavastusse valgustajaks. Esimene tükk oli kohe Shakespeare'i näidend. Nii see algas...

Niisiis ei olnud teil juba varakult üht ja ainsat soovi tegelda valguskujundusega...

Ma ei ole endale kunagi seadnud kauget suurt eesmärki, vaid tahan alati olla avali uutele võimalustele.

Kas sellepärast polegi te seotud ühe kindla teatriga?

Olen alati töötanud vabakutselisena. Selline töövorm on loomulikult ebakindel ja väsitav, kuid reisides ja erinevate teatritega kokku puutudes ei teki stampe ja arenen rohkem.

Millistes maades ja teatrites olete töötanud?

Peamiselt Ameerikas, viimastel aastatel Atlanta, Eugene'i, Pittsburghi balletitruppide juures. Euroopa maadest on mul peale Eesti õnnestunud töötada Hispaanias. Väga huvitava kogemuse sain Aasias – Indias, Tais. Seal viibimine mõjutas minu arusaamist elust ja elu põhiväärtustest. Tegelikult rikastab iga reis ja ka siit Eestist koju naastes olen pisut muutunud.

Mil määral te iga päev ringi liikudes ja puhkehetkedel ennast ümbritsevat valgust tähele pane- te?

Ilmselt iga inimene, kes pühen- dub ühele erialale, on oma elukutse ohver. Mõnikord tekitab raskusi lihtsalt lõõgastumine, sest silmad jälgivad ja aju töötab, püüdes salvestada huvitavaid ideid, mida iga päev pakub. Vahel muutub see pidev valguse analüüsimine häirivaks ja mul on võimatu viibida ruumis, kus valgus on halvasti lahendatud.

Kas kasutate saadud ideid sageli uutes lavastustes?

Kindlasti. Näiteks ka "Daphnises ja Chloés" on üks moment, mille valguse idee sain nähes rongi valgustatud aknaid pimedas kiiresti mööda vilksatamas. Loomulikult ei teki head mõtted igal sammul. Tihti võib käia suletud silmadega, kuid ühel hetkel silmad avanevad ja alles siis märkad ammuttavaid asju justkui esimest korda.

Kui viibin välisriikides, püüan külastada nii muusika- kui draamateatreid, et näha sealsete valguskunstnike loomingut. Ma pean üheks olulisemaks õppimise viisiks sisedialoogi – vestlust enesega. Analüüsin ja tihti kri-

est ja valguskujundusest

HARRI ROSPU foto

Valguskunstnik ja lavastaja. Lloyd Sobel ja Mai Murdmaa balleti "Daphnis ja Chloé" proovis.

tiseerin teiste tööd, kuid oma loomult olen suhteliselt tolerantne inimene ja aktsepteerin erinevaid mõtlemisviise. Mulle teeb rõõmu võimaluste paljusus.

Sageli küsitakse inimeste käest, mis on nende lemmikmuusika, –värv jne. Mis on teie lemmikvalgus?

Sellele on raske vastata, sest erinevates situatsioonides sümpatiseerivad erinevad valgused. Mulle meeldivad naturaalsed valgused, näiteks elav tuli, värvidest soojad, sügavad toonid. Teatris eelistan kasutada mustriga filtreid ning meeldib valguse ja varju mäng. Puhas selge valgus on igav, kui aga tulevad juurde nüansid, muutub pilt elavaks. Kuid see ei pruugi alati nii olla, kõik sõltub kontekstist – olen kasutanud isegi üht ja sama valgust praktiliselt vastandlikes situatsioonides laval.

Valgus peab olema lavastuse põhiidee teenistuses ning sellele alluma, mitte iseseisvalt esile tükki. Kuid ka valguskujundus võib lavastuses pearolli mängida – esiteks, kui lavastuse kontseptsioon seda nõuab või teisel halvemal juhul, kui valgusefektidega peab parandama nõrka lavastust. Ka viimast tuleb mu töös ette.

Te olete töötanud peamiselt balletižanris. Miks eelistate seda ooperile või sõnalavastusele?

Mind inspireerib liikumine. Muusikat kuulates võib see küll mulle meeldida, kuid elavat kujutluspilti ei teki. Olen töötanud nii klassikalises kui kaasaegses balletis. Eelistan kindlasti viimast, sest mänguruumi on seal palju rohkem. Klassikalise balleti kindlad reeglid ja skeemid seavad ka minu tööle piirangud, katsutada saab seal

vähe. Ooper jääb minu jaoks pisut liiga staatiliseks.

Te olete Mai Murdmaaga Estonia teatris kolmel korral koostööd teinud – "Kuritöö ja karistus" (1991), "Credo" (1994) ja nüüd "Daphnis ja Chloé".

Ma austan ja hindan väga Mai Murdmaa loomingut. Temaga koos töötada on tohutult huvitav ja pinget pakkuv. Isegi kui meil esineb eriarvamusi, sünnivad vaidlustes uued huvitavad lahendused. Mul on väga hea meel, et ta mind siia kutsus. Iga korraga õpin teda paremini tundma ning mõistan tema loomingut paremini – ja loodan, et seeläbi paraneb ka minu töö tulemus.

**Mõtteid vahendas
ANNELI JAANUS**